

Kommunal- og
forvaltningskomiteen

www.nfunorge.org
Youngstorget 2B, 0181 Oslo
Postboks 8954, Youngstorget,
0028 Oslo
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www.facebook.com/NFUnorge

Oslo, 22.05.2024

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) er en menneskerettsorganisasjon, som arbeider for full deltakelse og likeverd, og mot diskriminering. NFU skal ivareta interessen til mennesker med utviklingshemming og deres familier, overfor sentrale, regionale og lokale myndigheter. NFU har ca. 8500 medlemmer.

NFU stiller seg svært kritisk til forslagene til endringer i de delene av kommunenes inntektssystem som kan gi negative konsekvenser for tjenester og tilbud til innbyggere med utviklingshemming.

Endring av finansieringsnøkkel – Kutt i rammetilskudd

Antall personer med utviklingshemming 16 år og eldre har vært et kriterium i kostnadsnøkkel siden 1998, da man fjernet det øremerkede tilskuddet til kommunene, og innlemmet det i rammetilskuddet.

Da hadde kriteriet en vekt på 18,2 prosent av pleie- og omsorgsnøkkel, noe som tilsvarte størrelsen på det øremerkede tilskuddets andel av de samlede utgiftene til pleie- og omsorgssektoren.

Siden har vektingen blitt redusert til 14%.

En reduksjon ned til 5%, selv med midlertidig kompensasjon på halvparten av bortfallet, kan ikke sies å stå i stil med hvordan tjenestetilbudet i kommunene bør være. Vi vet at flere kommuner i dag har problemer med å finansiere det lovpålagte tilbudet til mennesker med utviklingshemming.

Det synes veldokumentert at målsetningen til tjenester til mennesker med utviklingshemming i liten grad blir fulgt. Helsetilsynets nasjonale tilsyn på feltet avdekker lovbrudd i 70 til 90 prosent av tilfellene. I oppsummeringsrapporten fra nasjonalt tilsyn i 2016, «Det gjelder livet», stiller Helsetilsynet spørsmål med om systemet i det hele tatt fungerer. Sivilombudets besøksrapporter fra kommunale bofellesskap, avdekker blant annet at underbemanning medfører ulovlig tvangsbruk. Tilsvarende funn er også dokumentert av Likestillings- og diskrimineringsombudets gjennomgang av tvangsvedtak. Det å utforme gode inntektssystem for kommunene, kan ikke gjøres uten å vurdere om rammene sikrer målsetningene med oppgavene som er pålagt av staten.

Hva de ulike estimerte delkostnadsnøkkelene forteller om kommunale finansieringsbehov knyttet til tjenester til personer med utviklingshemming, er og har vært uklart så lenge delkostnadsnøkkelene har eksistert. Når de uavhengige variablene er KoStRa-tall, så fanger en ikke opp om kommunene utøver sin plikt. Lovverket knyttet til kommunenes plikter overfor mennesker med utviklingshemming er temmelig rundt. Kontrollsystemene er få og svake. KS sitt Asss-prosjekt viser f.eks. at Kristiansand

har det halve utgiftsnivået per innbygger med utviklingshemning over 16 år som mottar tjenester, sammenlignet med Tromsø kommune. Når sivilombudets enhet for forebygging av tortur og umenneskelig behandling påpeker at Kristiansand ofte har så lav bemanning at en må ty til ulovlig og menneskerettighetsstridig innlåsing av tjenestemottakere, så kommer ikke slikt eksplisitt frem verken i utvalgets- eller i departementets betraktning av kostnadsnøkklene. Heller ikke NOUen har informasjonsgrunnlag til god underbygning av forslagene til finansiering av det kommunale tilbudet til mennesker med utviklingshemning.

Toppfinansiering – Særskilt ressurskrevende tjenester

Tilskuddet til særlig ressurskrevende tjenester startet som et skjønnsmessig tilskudd i år 2000. Siktemålet var å kompensere spesielt små kommuner som tilfeldigvis hadde en stor andel innbyggere som krevde spesielt mye tjenester.

I 2004 ble tilskuddet regelstyrt. Siden den gang, har de totale utgiftene til ordningen økt med en faktor på rundt 10. Den kraftige veksten i tilskuddet har medført flere utredninger og korreksjoner i ordningen, uten at en synes å ha kommet frem til essensielt bedre ordninger.

Fra NFUs ståsted, har aldersgrensen på 67 år, ofte skapt problemer mht. spesielt ressurskrevende tjenester. Spesielt gjelder dette i små kommuner. Mange av utfordringene som utløser behov for bistand og støtte, vil tilta med alderen. For en person med spesielt ressurskrevende tjenester, kan de kommunale utgiftene øke både med åtte og ti millioner kroner når personer fyller 67 år. Slike beløp kan gjøre svært store innhugg i mindre kommuners budsjett.

NFU mener derfor Stortinget må vurdere å fjerne denne øvre aldersgrensen.

Regjeringens forslag om kutt av PU-kriteriets betydning får også konsekvenser for toppfinansieringen. Vi reagerer på at regjeringen her velger å øke innslagspunktet for å finansiere den økte kostnaden på for toppfinansieringen.

Oppsummert:

Effekten av de foreslåtte endringene i kommuneproposisjonen sender et signal om at kommunene forventes å skulle bruke færre ressurser for å sikre et godt tilbud til mennesker med utviklingshemning.

Dette signalet samsvarer dårlig med de erfaringene vi har med tilstanden i kommune-Norge, og forventningene som ligger i kommunalt tjenestetilbud i dagens lovverk.

Stortinget, som bevilgningsmyndighet til kommunene, må sikre at bevilgningene til kommunene tilsvarer de rettighetene som innbyggerne har. En endring av kriterium i kostnadsnøkkelen som foreslått er ikke med på å bidra til dette.

NFU ber derfor stortinget om å ikke vedta endringen i delkostnadsnøkkelen for pleie og omsorg.

Med vennlig hilsen

Tom Tvedt
Forbundsleder

Niclas Tokerud
Kommunikasjonsrådgiver